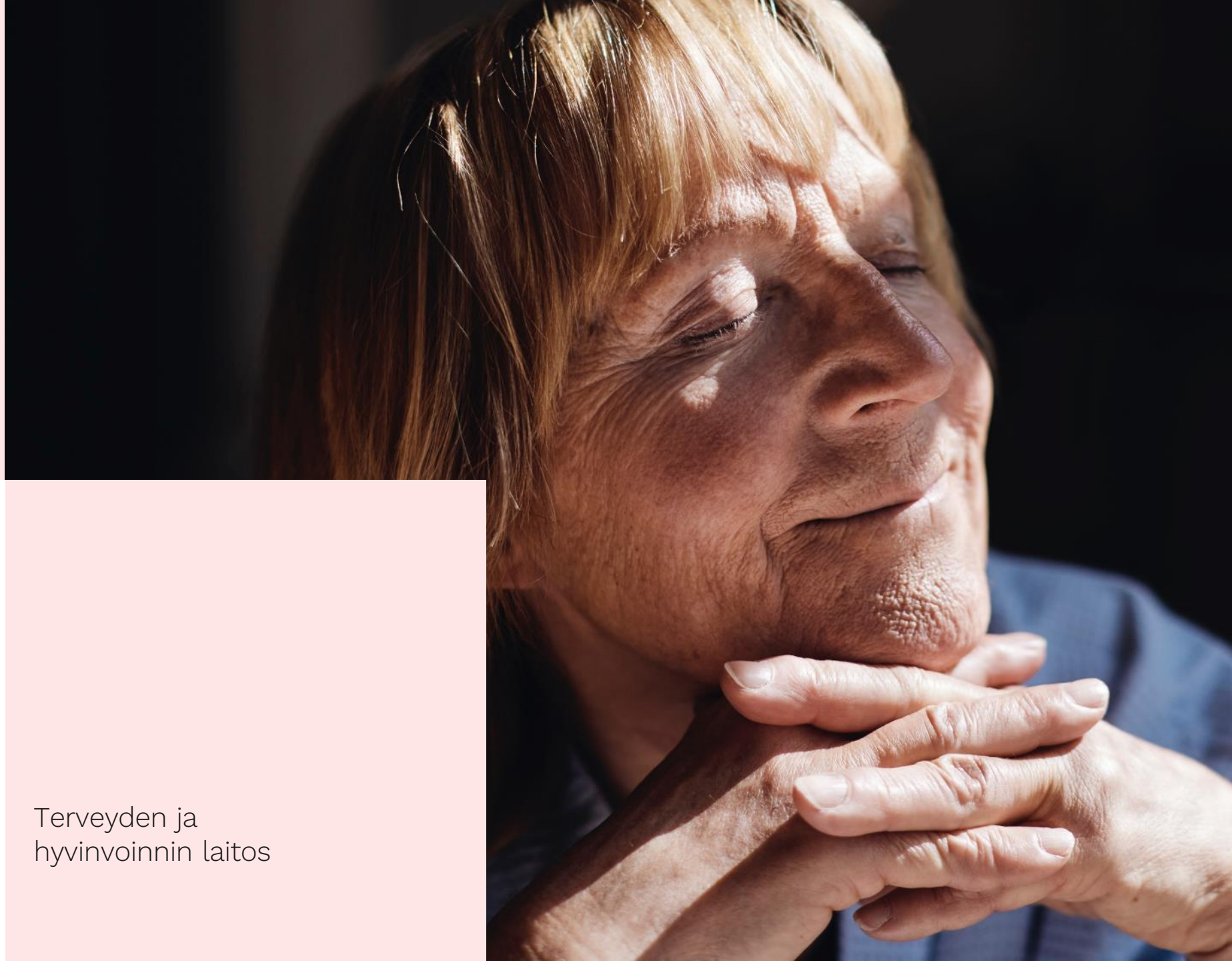

THL:n kysely
ikäihmisten
toimintakyvyn,
kotona pärjäämisen
ja omaishoitajien
tukemisen
kehittämisestä

Terveystieteiden ja
hyvinvoinnin laitos

Kyselyn tausta

- **Kyselyn tavoitteena** oli saada tietoa keväällä 2024 toteutettavan terveyden edistämisen määrärahaan valmistelun tueksi
  - Sähköinen kysely lähetettiin helmikuussa 2024 kuntien ja hyvinvointialueiden kirjaamoihin. Kirjaamoita ohjeistettiin toimittamaan kysely vastattavaksi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavalle henkilölle ja vanhusneuvostolle sekä hyvinvointialueen iäkkäiden palveluista vastaavalle henkilölle ja vanhus- ja vammaisneuvostoille.
  - Kyselyllä kartoitettiin kehittämistarpeita ja -keinoja, joilla voidaan edistää iäkkäiden hyvinvointia ja terveyttä, toimintakykyä, kotona pärjäämistä sekä tukea omaishoitajia.
- **Terveyden edistämisen määräraha** on harkinnanvarainen, vuosittain haettavaksi julkaistava rahallinen tuki, josta myönnetään valtionavustuksia 1–3 vuotta kestäviin terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin.
  - Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti terveyden edistämisen määrärahaan tehtiin vuosille 2024–2027 lisäys ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen.

176

vanhusneuvostoa vastasi kyselyyn

- Yhteensä vastauksia saatiin kaikilta vastaajaryhmiltä 428
- Mikäli vanhusneuvostolla ei ollut kokousta ennen kyselyn sulkeutumista, ohjeistettiin neuvoston puheenjohtajaa vastaamaan tai keräämään näkemyksiä sähköpostitse

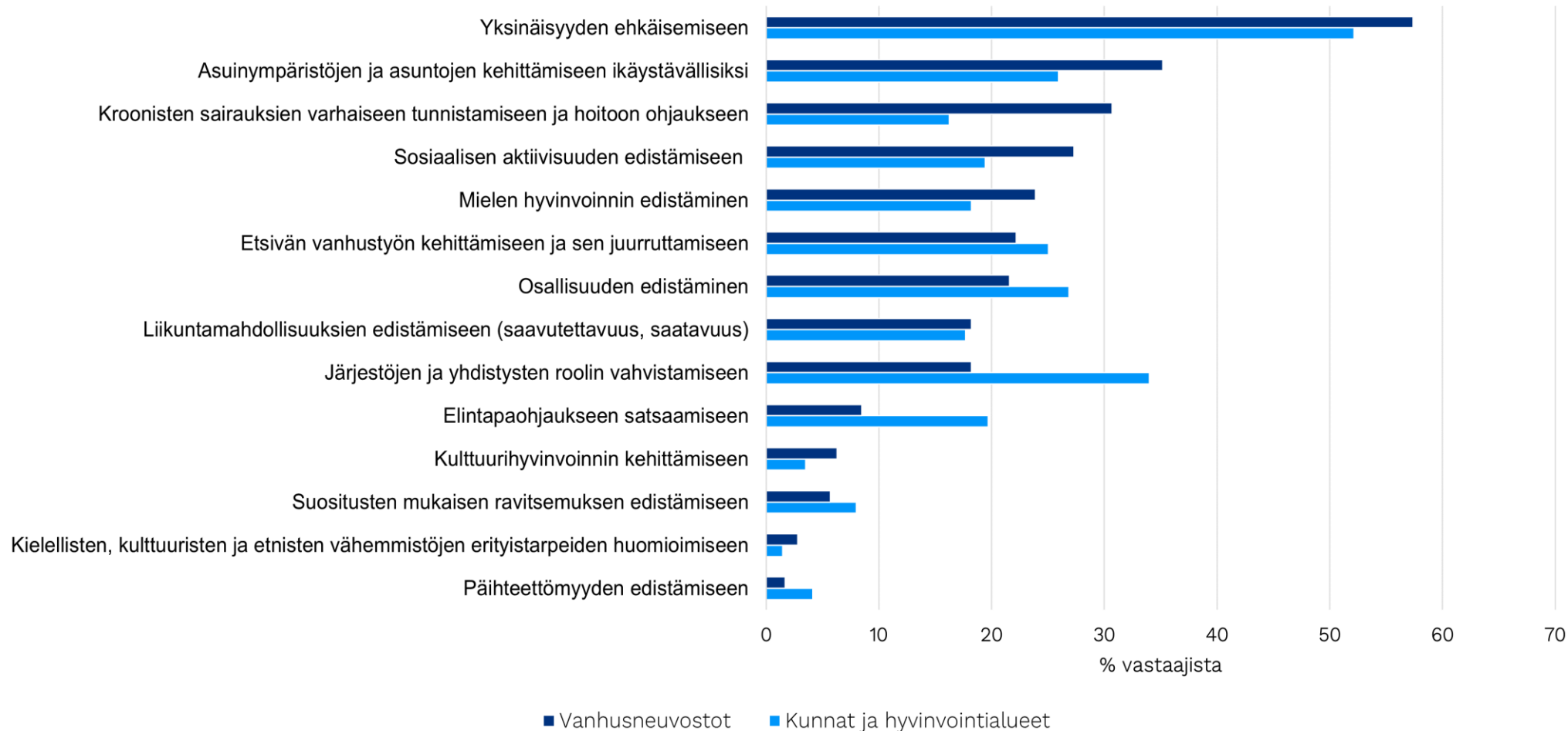

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittäminen

Mihin suuntaan nykyistä iäkkäiden henkilöiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistyötä alueellanne pitäisi vielä laajentaa?

Vastaajia
pyydettiin
valitsemaan
kolme
tärkeintä
vaihtoehtoa

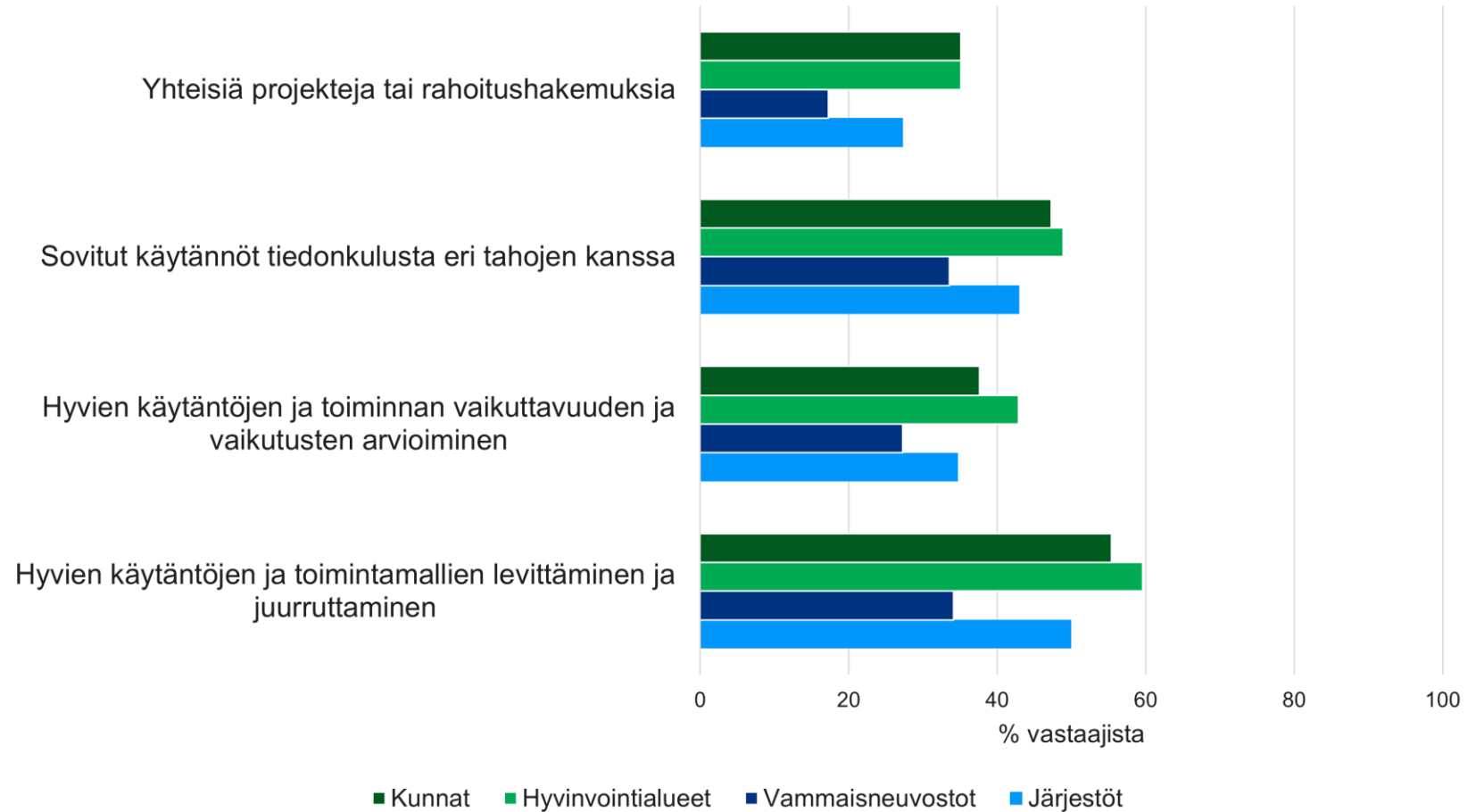
Mihin suuntaan nykyistä iäkkäiden henkilöiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistyötä alueellanne pitäisi vielä laajentaa?

TOP 5 vastaukset per vastaajaryhmä

	Kunnat	Hyvinvointialueet	Vanhusneuvostot
1.	Yksinäisyyden ehkäisemiseen	Yksinäisyyden ehkäisemiseen	Yksinäisyyden ehkäisemiseen
2.	Etsivän vanhustyön kehittämiseen ja sen juurruttamiseen	Järjestöjen ja yhdistysten roolin vahvistamiseen	Asuinympäristöjen ja asuntojen kehittämiseen ikäystävällisiksi
3.	Asuinympäristöjen ja asuntojen kehittämiseen ikäystävällisiksi	Osallisuuden edistäminen	Kroonisten sairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja hoitoon ohjaukseen (esim. muistisairaus)
4.	Mielen hyvinvoinnin edistäminen	Asuinympäristöjen ja asuntojen kehittämiseen ikäystävällisiksi	Sosiaalisen aktiivisuuden edistämiseen
5.	Elintapaohjaukseen satsaamiseen / Järjestöjen ja yhdistysten roolin vahvistamiseen	Etsivän vanhustyön kehittämiseen ja sen juurruttamiseen / Kroonisten sairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja hoitoon ohjaukseen (esim. muistisairaus)	Mielen hyvinvoinnin edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen prosessit yhteistyön ja yhdyspintatyön varmistamiseksi eri tahojen välillä

Vanhusneuvostojen vastaukset: niiden vastaajien osuus, jotka kertoivat, että prosessi on olemassa eri yhteistahojen kanssa

Omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Mihin suuntaan omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistyötä tulisi nykyisestä laajentaa alueellanne?

TOP 5 vastaukset per vastaajaryhmä

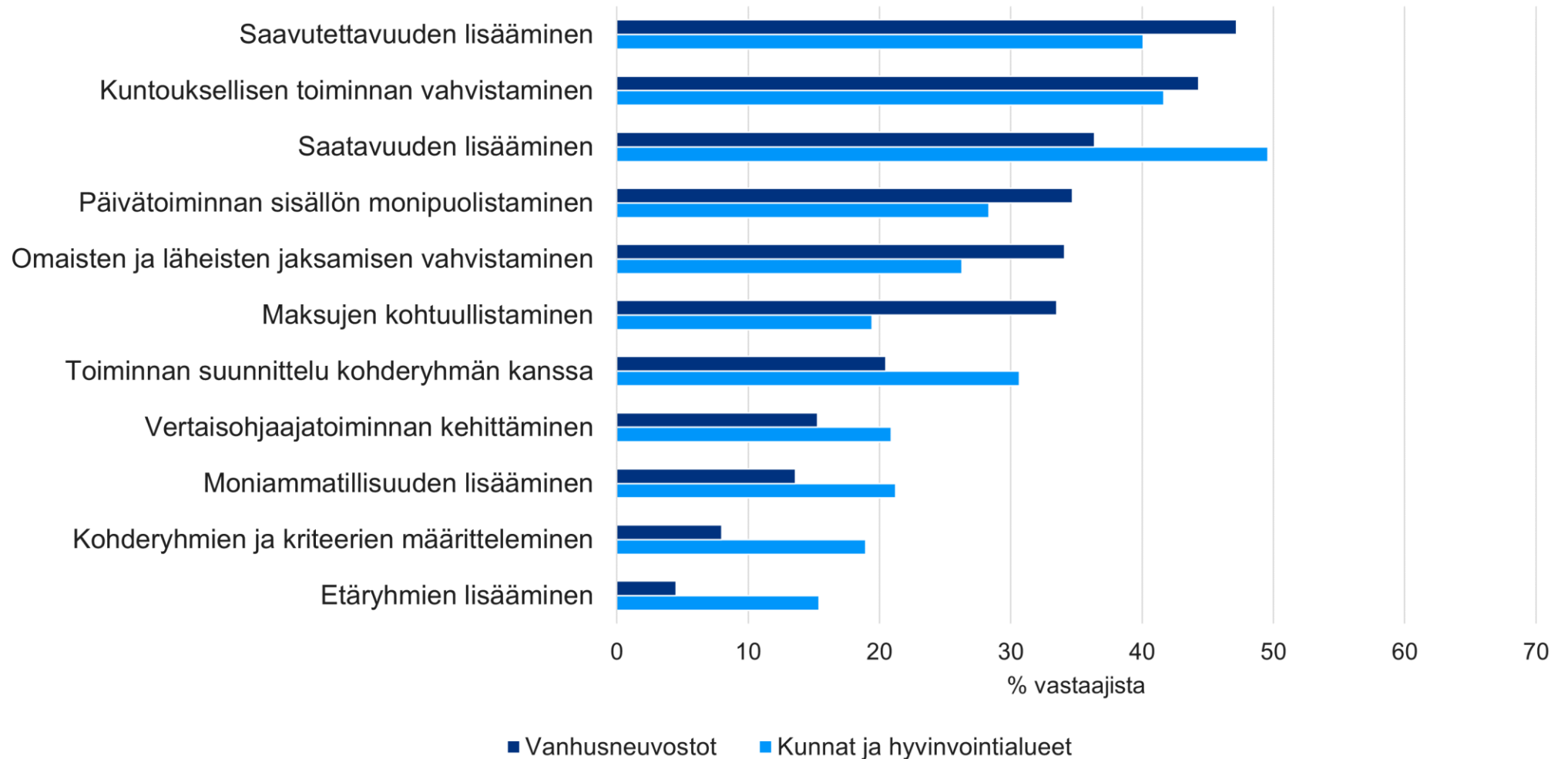
	Kunnat	Hyvinvointialueet	Vanhusneuvostot
1.	Arjen tukeen omaishoitokotiin	Toimintamalleihin tunnistaa omaishoitajan hyvinvoinnin ja terveyden haasteet, riskitilanteet ja tuen tarpeet	Arjen tukeen omaishoitokotiin
2.	Omaishoitajille suunnattuihin hyvinvoinnin vahvistamisen ryhmiin ja toimintaan	Lisää vaihtoehtoja vapaan aikaiseen hoitoon	Päiväkeskustoiminnan saatavuuden parantamiseen omaishoidettaville ja/tai omaishoitajille
3.	Lisää vaihtoehtoja vapaan aikaiseen hoitoon	Arjen tukeen omaishoitokotiin	Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin
4.	Toimintamalleihin tunnistaa omaishoitajan hyvinvoinnin ja terveyden haasteet, riskitilanteet ja tuen tarpeet	Omaishoidon prosessin kehittämiseen / Eri omaishoitajaryhmien tarpeiden huomioimiseen tuessa ja palveluissa	Lisää vaihtoehtoja vapaan aikaiseen hoitoon
5.	Päiväkeskustoiminnan saatavuuden parantamiseen omaishoidettaville ja/tai omaishoitajille	Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin (esim. saatavuus, sisältö)	Omaishoidon prosessin kehittämiseen

Ryhmämuotoinen toiminta

Mitkä ovat kolme tärkeintä kehittämiskohdetta iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä tukevan ryhmämuotoisen toiminnan kehittämisessä vuosien 2024–2026 aikana?

Vastaajia pyydettiin
valitsemaan kolme
tärkeintä
vaihtoehtoa

Mitkä ovat kolme tärkeintä kehittämiskohdetta iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä tukevan ryhmämuotoisen toiminnan kehittämisessä vuosien 2024–2026 aikana?

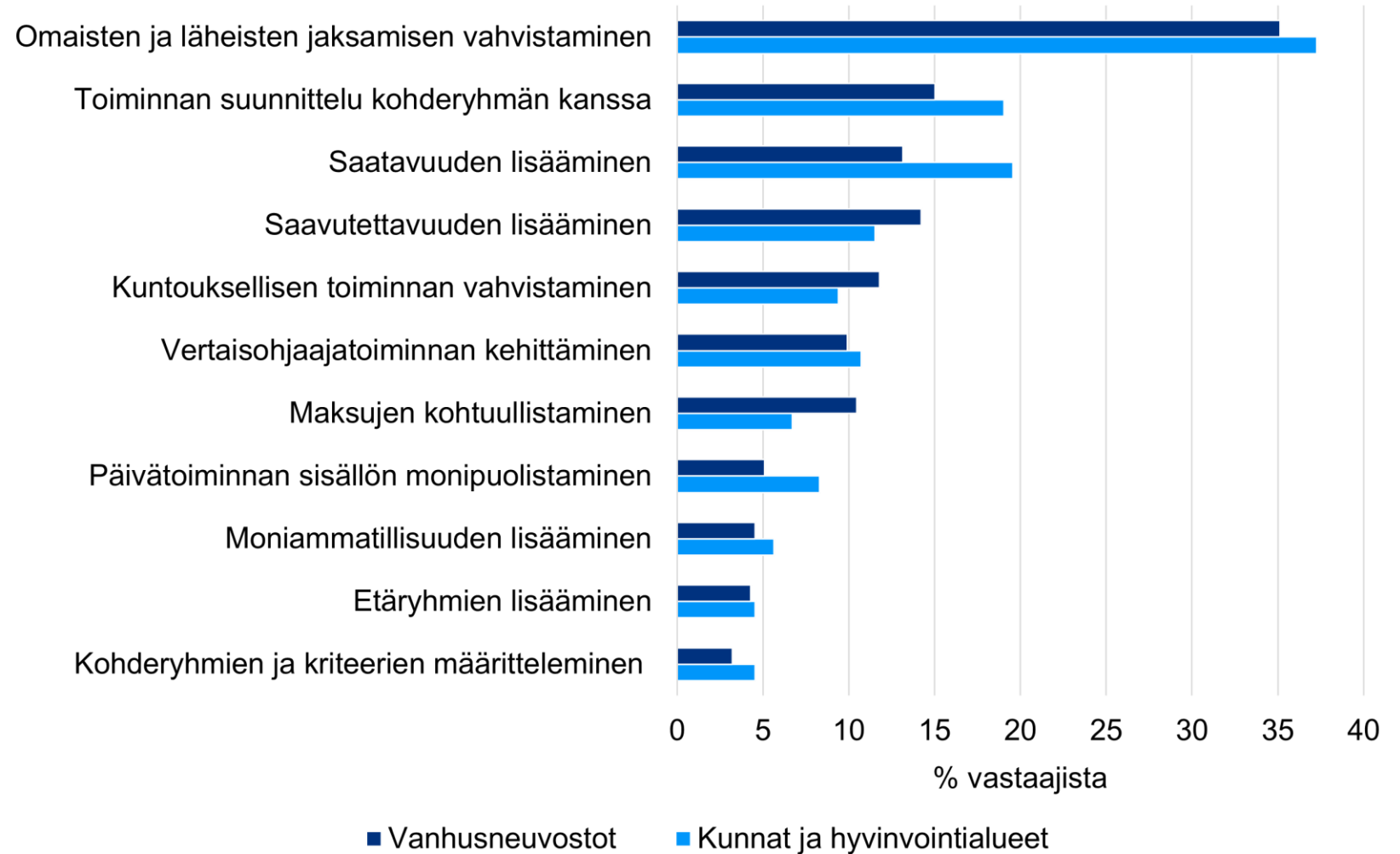
TOP 5 vastaukset per vastaajaryhmä

	Kunnat	Hyvinvointialueet	Vanhusneuvostot
1.	Saatavuuden lisääminen	Saatavuuden lisääminen	Saavutettavuuden lisääminen
2.	Saavutettavuuden lisääminen	Kuntouksellisen toiminnan vahvistaminen	Kuntouksellisen toiminnan vahvistaminen
3.	Kuntouksellisen toiminnan vahvistaminen	Saavutettavuuden lisääminen	Saatavuuden lisääminen
4.	Toiminnan suunnittelu kohderyhmän kanssa	Toiminnan suunnittelu kohderyhmän kanssa / Päivätoiminnan sisällön monipuolistaminen / Omaisten ja läheisten jaksamisen vahvistaminen	Päivätoiminnan sisällön monipuolistaminen
5.	Päivätoiminnan sisällön monipuolistaminen	Kohderyhmien ja kriteerien määritteleminen / Etäryhmien lisääminen	Omaisten ja läheisten jaksamisen vahvistaminen

Mitkä ovat kolme tärkeintä kehittämiskohdetta omaishoitajille kohdistetun ryhmämuotoisen toiminnan kehittämisessä vuosien 2024–2026 aikana?

Vastaajia
pyydettiin
valitsemaan
kolme tärkeintä
vaihtoehtoa

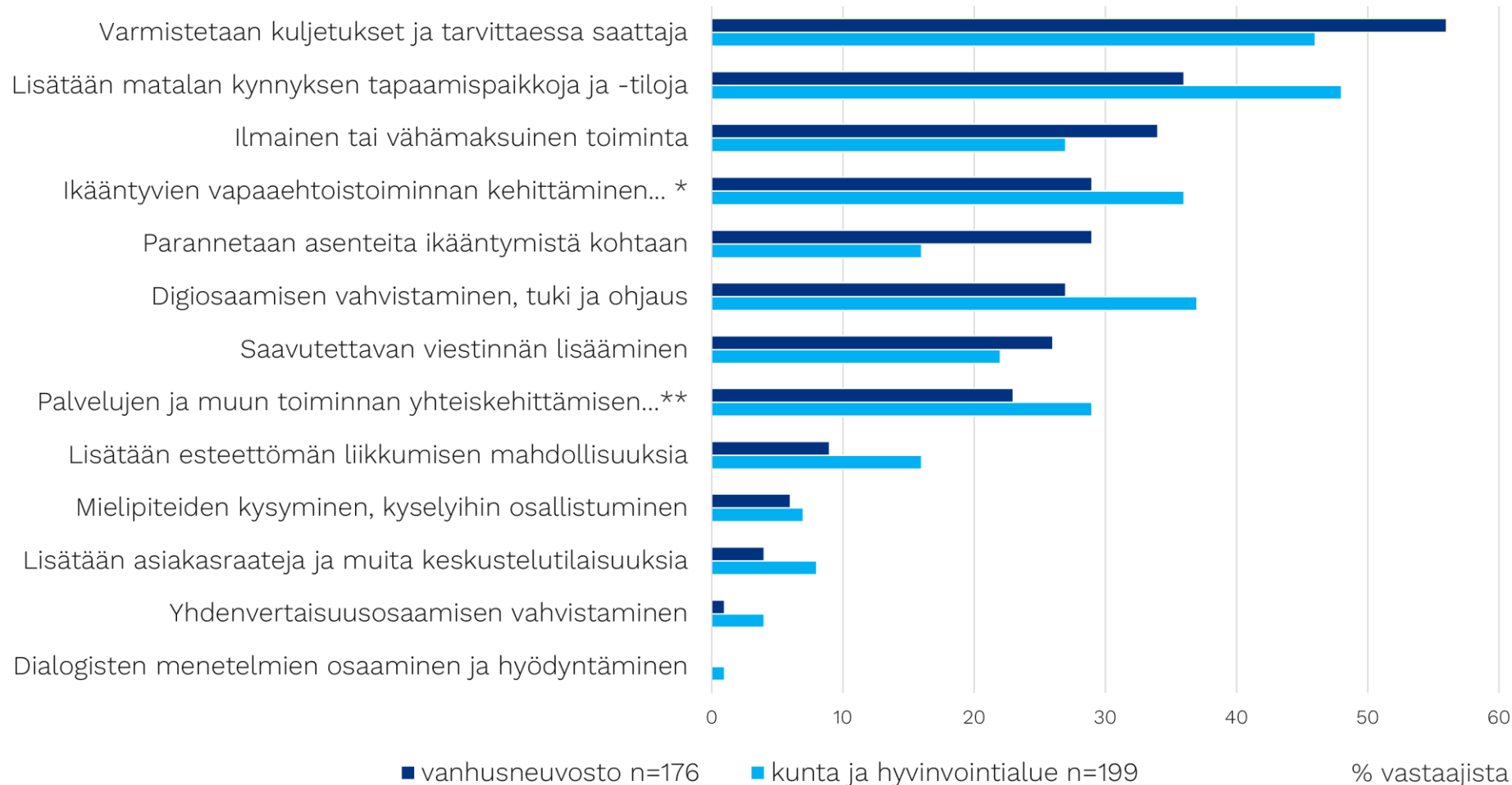

Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus

Mitkä ovat kolme tärkeintä kehittämiskohdetta iäkkäiden henkilöiden osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden kehittämisessä vuosien 2024–2026 aikana?

Vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä vaihtoehtoa

* Ikääntyvien vapaaehtoistoiminnan kehittäminen, tukeminen tai järjestäminen

** Palvelujen ja muun toiminnan yhteiskehittämisen vahvistaminen ja tukeminen

Mitkä ovat kolme tärkeintä kehittämiskohdetta iäkkäiden henkilöiden osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden kehittämisessä vuosien 2024–2026 aikana?

TOP 5 vastaukset per vastaajaryhmä

	Kunnat	Hyvinvointialueet	Vanhusneuvostot
1.	Varmistetaan kuljetukset ja tarvittaessa saattaja	Ikääntyvien vapaaehtoistoiminnan kehittäminen, tukeminen tai järjestäminen	Varmistetaan kuljetukset ja tarvittaessa saattaja
2.	Lisätään matalan kynnyksen tapaamispaikkoja ja -tiloja	Lisätään matalan kynnyksen tapaamispaikkoja ja -tiloja	Lisätään matalan kynnyksen tapaamispaikkoja ja -tiloja
3.	Ikääntyvien vapaaehtoistoiminnan kehittäminen, tukeminen tai järjestäminen	Parannetaan asenteita ikääntymistä kohtaan / Digiosaamisen vahvistaminen, tuki ja ohjaus	Ilmainen tai vähämaksuinen toiminta
4.	Digiosaamisen vahvistaminen, tuki ja ohjaus	Palvelujen ja muun toiminnan yhteiskehittämisen vahvistaminen ja tukeminen	Ikääntyvien vapaaehtoistoiminnan kehittäminen, tukeminen tai järjestäminen / Parannetaan asenteita ikääntymistä kohtaan
5.	Palvelujen ja muun toiminnan yhteiskehittämisen vahvistaminen ja tukeminen	Varmistetaan kuljetukset ja tarvittaessa saattaja	Digiosaamisen vahvistaminen, tuki ja ohjaus

Miten vanhusneuvostot ovat toimineet ja vaikuttaneet iäkkäiden henkilöiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja kotona pärjäämisen toteutumisessa ja kehittämisessä?

Avoimet vastaukset, n=122

- Aloitteiden, lausuntojen ja kannanottojen tekeminen
- Erilaisten tapahtumien ja aktiviteettien järjestäminen, esim. virkistys, keskustelumahdollisuudet
- Kunnan tai hyvinvointialueen suunnitelmien tekemiseen osallistuminen ja niiden arviointi, esim. asuminen, liikennejärjestelyt, hyvinvointisuunnitelmat
- Digipalveluiden käytön tukeminen
- Tiedottaminen, ohjaaminen, tukeminen ja kannustaminen, esimerkiksi osallistumaan tapahtumiin

Millä keinoilla voitaisiin vahvistaa ikäihmisten moninaisuuden huomioonottamista sekä itsemääräämisoikeuden ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista?

Avoimet vastaukset n=216

- Kaikki vastaajaryhmät painottivat keskeisinä keinoina ikäihmisten kuuntelemista ja kohtaamista sekä osallistamista päätöksentekoon ja toimintojen ja palvelujen yhteiskehittämiseen mm. asiakasraadit, vanhusneuvostot, työpajat ja kohtaamispaikkojen hyödyntäminen ikäihmisten yksilöllisyys huomioiden
  - Vastauksissa painottui myös yhteistyö kolmannen sektorin kanssa sekä saavutettava ja monikanavainen viestintä ja vuorovaikutus
- Vanhusneuvostot korostivat myös neuvostojen työn vaikuttavuuden parantamista
- Kunnat nostivat esiin palvelujen saavutettavuuden ja saatavuuden syrjäseuduilla ja haja-asutusalueilla.
- Kaikki vastaajaryhmät nostivat esiin asenteiden muokkauksen positiivisemmiksi:
”Julkinen myönteinen keskustelu. Rasitteesta ja kuluerästä voimavaraksi.”

Johtopäätökset ja palaute kyselystä

Johtopäätöksiä kyselystä

- Yhteistyön rakentamisessa on otettava huomioon, että kunnat, hyvinvointialueet ja vanhusneuvostot tarkastelevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä erilaisista lähtökohdista
- Roolien ja tehtävien selkeyttämiseksi ja toimivien yhteistyörakenteiden kehittämiseksi tarvitaan vuoropuhelua eri tahojen kesken
- Toimijoiden välisten yhdyspintojen tunnistaminen ja niissä toteutettu yhteistyö on keskeisessä roolissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä
- Järjestöillä on tärkeä rooli iäkkäiden osallistamisen edistämisessä ja mahdollistamisessa
- Iäkkäät tulee ottaa mukaan palvelujen ja toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin, jotta hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi vaikuttavaa
- Ikääntyvä väestö on voimavara omalla asuinalueellaan, koska he osallistuvat yhteiskunnalliseen toimintaan vapaaehtoisuuden, aktivismin, luottamustoimien sekä ympäristön ja lähipiirin huolehtimisen kautta
- Vanhusneuvostojen vastauksista kävi ilmi kokemus siitä, ettei aitoja vaikutusmahdollisuuksia aina koettu olevan eivätkä vanhusneuvostot kokeneet tulleet kuunnelluiksi. Kunnissa ja hyvinvointialueilla tuleekin varmistaa, että vanhusneuvostoilla on aito mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

Palautetta kyselystä

- Kyselyn tiukka vastaamisaikataulu herätti paljon keskustelua vanhusneuvostoissa. Kyselyn aikataulu oli sidoksissa terveyden edistämisen määrärahan hakuprosessiin, joka valitettavasti rajasi aikatauluja. Tästä huolimatta saimme kyselyyn kiitettävän määrän vanhusneuvostojen näkemyksiä ja pystyimme huomioimaan niitä hakuprosessin valmistelussa.
- Osa kyselyn kysymyksistä koettiin hankaliksi vastata. Palautteen perusteella kiinnitämme jatkossa erityistä huomiota kysymysten selkeään esittämiseen.

Kiitos kaikille kyselyyn vastanneille vanhusneuvostoil!

- Lisätietoja: hyte-tuki@thl.fi

